

A World
of Sounds &
Opportunities

**Klankrijk &
Kansrijk**

Wereldmuziek in Nederland
World Music in the Netherlands

Muziek Centrum
Nederland

WORLD
MUSIC
FORUM
NL

FONDS
PODIUM
KUNSTEN
PERFORMING
ARTS FUND NL

© Uitgave World
Music Forum NL en
Muziek Centrum
Nederland

Amsterdam,
september 2012

Onderzoek Het onderzoek *Wereldmuziek in Nederland* is uitgevoerd in opdracht van World Music Forum NL (WMFNL) in samenwerking met Muziek Centrum Nederland (MCN) en is financieel mogelijk gemaakt door het Fonds Podiumkunsten en Muziek Centrum Nederland.

Research The research *World Music in the Netherlands* was commissioned by World Music Forum NL (WMFNL) in cooperation with Music Centre Netherlands (MCN), and was made financially possible by a grant from the Performing Arts Fund NL and Music Centre Netherlands.

Onderzoekers | Researchers

- *Wereldmuziek op de podia en festivals in Nederland*
Dirk Noordman, directeur Adviesbureau Cultuurtoerisme
Amanda Kool, Ninouk Vermeer, medewerkers Adviesbureau Cultuurtoerisme
- *Publieksonderzoek* Arno Prins, MusicResearch.nl
- *Verkenning van de informele sector bij de Antilliaanse, Kaapverdische en Turkse gemeenschap in Nederland*
Piroska Delouw, Piroska Delouw Communicatie & Advies
- *Wereldmusici en Muziekeducatie in de wereldmuziek*
Laura Hölzenspies, Toucher Muziek
- *Mundo - Wereldmuziek in Nederland – onderzoeksprogramma 2010-2014*
Rob Boonzajer Flaes, BinoqAtana
Eva-Maria van Straaten, onderzoeker BinoqAtana

Onderzoekscommissie | Research commission

Rob Boonzajer Flaes, Andries van den Broek, Teunis IJdens, Oscar van der Pluijm (WMFNL), Jaïr Tchong (MCN), Stan Rijven, Rein Spoorman, Anita Verheggen (WMFNL adviesraad).

Projectleiding | Project supervisor: Sonja Heimann

WORLD MUSIC FORUM NL

Publicatie | Publication:

Klankrijk & Kansrijk – Wereldmuziek in Nederland
A World of Sounds & Opportunities – World Music in the Netherlands

Tekst | Text: Ton Guiking

Redactie | Editorial Board:

Andries van den Broek,
Everard van der Marck, Dirk Noordman,
Oscar van der Pluijm, Stan Rijven,
Jaïr Tchong, Jan-Maarten de Winter

Fotoredactie | Photo Editor:

Charlie Crooijmans, Sonja Heimann

Vertaling | Translation: Scott Rollins

Vormgeving | Graphic design: Resia Bibo
www.resiabibo.nl

Projectleiding | Project supervisor:

Sonja Heimann

Omslag | **Cover:** Izaline Calister Foto|Photo: Eric van Nieuwland

Speciale dank aan | Special thanks to:

Leden Adviesraad *Members Advisory Board* World Music Forum NL. Alle podia, festivals en vele anderen, die een bijdrage hebben geleverd. *All venues, festivals and many others who contributed.*
Foto-archief o.m. | *Photo-archive a.o.:* Melkweg, MCN, Music Meeting, Rasa, Tropictheater.

Voorwoord | Foreword ————— 4

1 Wereldmuziek: een plaatsbepaling ————— 8

World music: an orientation

Afbakening | *Definition*

Een stevige positie | *A strong position*

Wereldmuziek in Nederland | *World music in the Netherlands*

2 De wereldmuzieksector in Nederland: een kort overzicht ————— 16

The world music sector in the Netherlands: a brief survey

Wie luistert ernaar? | *Who listens to it?*

Waar vindt dit plaats? | *Where does it take place?*

Wie maakt die muziek? | *Who makes the music?*

Wat is de omzet? | *What is the turnover involved?*

3 Stand van zaken: facts & figures ————— 22

State of affairs: facts & figures

Het publiek | *Audiences*

De podia | *Venues*

Festivals | *Festivals*

Ontwikkeling | *Development*

De musici | *Musicians*

4 Het informele circuit: migranten en musici ————— 38

The informal circuit: migrants and musicians

5 Muziekeducatie | Music education ————— 44

6 Wereldmuziek: een wereld aan kansen ————— 48

World music: a world of opportunities

WORLD MUSIC FORUM NL

Fatoumata Diawarra
Foto: Maria Pia Kille

Introduction *world music* research

There can be no policy without proper research. Not every sector is easy to survey. World music is difficult to describe: the genre comes in so many different guises, with such a wide variety of audiences and representatives, that some even wonder whether or not it can be called a sector at all. On the other hand, no one can deny the emergence over the past few decades of the phenomenon known as world music. It can not only be heard in venues and festivals specially dedicated to the genre, but also where jazz, pop and classical music are programmed. Moreover, world music is flourishing among the informal circuits of various cultural communities.

For these reasons the World Music Forum NL, together with the Performing Arts Fund NL and Music Centre Netherlands (MCN) deemed it time to conduct exploratory research on the world music sector in the Netherlands. After all, policy can only be determined once there is a clear picture of the sector.

4

Mdungu
Foto: Eric van Nieuwland

Aan/inleiding *wereldmuziek* onderzoek

Geen beleid zonder onderzoek. Niet elke sector is even makkelijk in kaart te brengen. Wereldmuziek laat zich moeilijk vangen: het genre kent zoveel verschillende gedaantes, publieksgroepen en vertegenwoordigers dat het volgens sommigen de vraag is of je wel van een sector kunt spreken. Aan de andere kant valt de opkomst van het fenomeen wereldmuziek in de afgelopen decennia niet te ontkennen. Niet alleen op gespecialiseerde podia en wereldmuziekfestivals maar ook steeds meer als geïntegreerd onderdeel van de programmering bij podia en festivals op het gebied van jazz, pop en klassieke muziek is wereldmuziek te beluisteren. Daarnaast floreren vele vormen van wereldmuziek binnen de informele circuits van verschillende culturele gemeenschappen.

Om die redenen vond het World Music Forum NL, samen met het Fonds Podiumkunsten en het Muziek Centrum Nederland (MCN), het tijd voor een verkennend onderzoek naar wereldmuziek in Nederland. Beleid is immers pas mogelijk als er een duidelijk beeld van de sector bestaat.

5

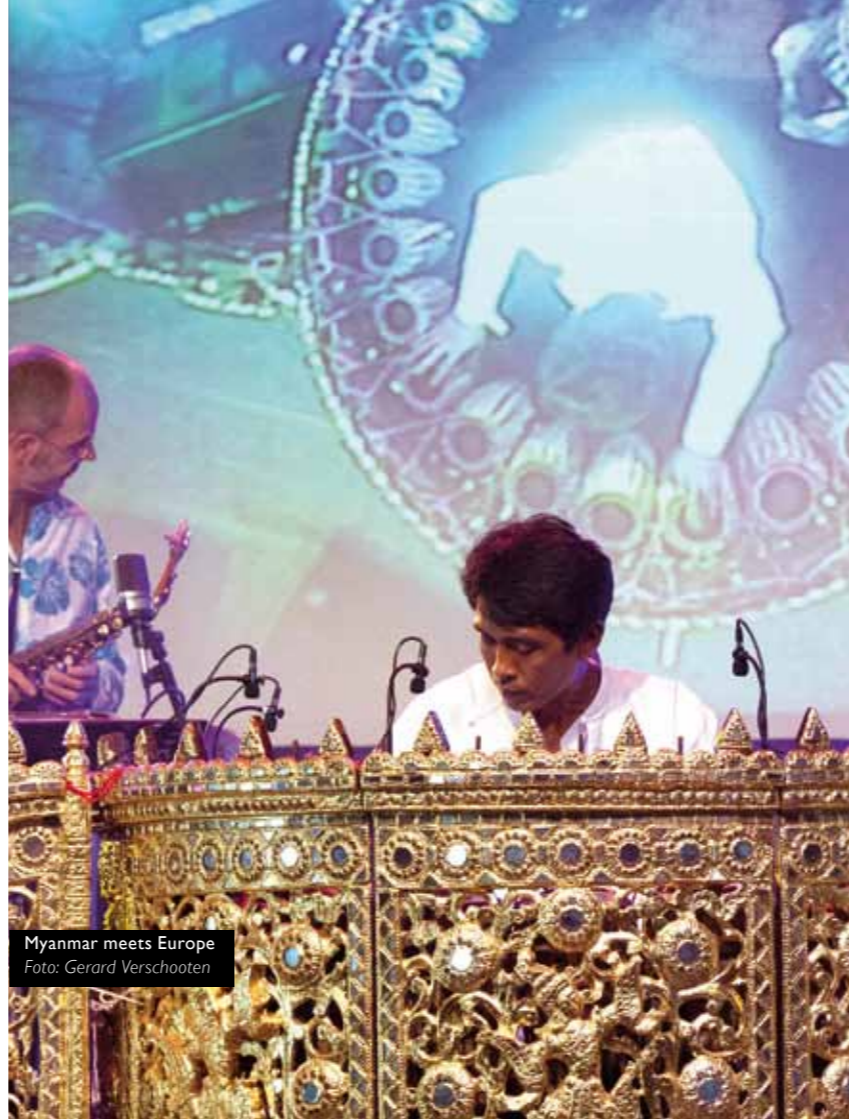
The research is based on the preliminary report *Mundo - World Music in the Netherlands – research programme 2010-2014* by Rob Boonzajer Flaes and Eva-Maria van Straaten. Supplementary research, the result of which is presented here, was conducted by four specialized research bureaus. Arno Prins at *MusicResearch.nl* examined demand (audiences); Dirk Noordman, Amanda Kool and Ninouk Vermeer at *Adviesbureau Cultuurtoerisme* researched supply (venues and festivals); Laura Hölzenspies at *Toucher Muziek* surveyed the makers (musicians) and music education; Pirooska Delouw at *Pirooska Delouw Communicatie & Advies* investigated the informal circuit, focussing on the Dutch Antillean, Turkish and Cape Verdean music scenes as case studies.

The research advisory board comprised Andries van den Broek (SCP), Teunis Ijdens (Cultuurnetwerk) and Rob Boonzajer Flaes. The research process was coordinated and supervised by Sonja Heimann (Cultuur & Communicatie). The text before you was written by Ton Guiking

A word of thanks and gratitude are in order to everyone involved in this research project including members of the World Music Forum NL advisory board – for their patience, commitment, enthusiasm and perseverance. And last but not least to Performing Arts Fund NL and Music Center Netherlands without whose financial support this research project would not have been possible.

Oscar van der Pluijm

Chairman World Music Forum NL Foundation

Het onderzoek is gebaseerd op het vooronderzoek *Mundo - Wereldmuziek in Nederland – onderzoeksprogramma 2010-2014* van Rob Boonzajer Flaes en Eva-Maria van Straaten. De vervolgonderzoeken, waarvan hier de resultaten worden gepresenteerd, zijn uitgevoerd door vier gespecialiseerde onderzoeksbureaus. Arno Prins van *MusicResearch.nl* heeft de vraag (het publiek) in kaart gebracht; Dirk Noordman, Amanda Kool en Ninouk Vermeer van *Adviesbureau Cultuurtoerisme* hebben het aanbod (podia en festivals) onderzocht; Laura Hölzenspies van *Toucher Muziek* deed onderzoek naar de makers (de musici) en Pirooska Delouw van *Pirooska Delouw Communicatie & Advies* verkende het informele circuit, met de Antilliaanse, Turkse en Kaapverdise muziekscene als casus.

De onderzoekbegeleidingscommissie bestond uit Andries van den Broek (SCP), Teunis Ijdens (Cultuurnetwerk) en Rob Boonzajer Flaes. Het onderzoeksproces is begeleid door Sonja Heimann (Cultuur & Communicatie). Deze eindpublicatie is geschreven door Ton Guiking.

Dank en waardering voor alle betrokkenen bij dit onderzoek onder wie ook de leden van de adviesraad van het World Music Forum NL – voor hun geduld, betrokkenheid, enthousiasme en doorzettingskracht. En natuurlijk veel dank aan het Fonds Podiumkunsten en Muziek Centrum Nederland. Zonder hun financiële en inhoudelijke bijdrage was dit onderzoek niet tot stand gekomen.

Oscar van der Pluijm

Voorzitter stichting World Music Forum NL

World music an orientation

For centuries ragas have been played in India and throat singing heard in Tuva. Polyphonic singing has been practised on Sardinia since time immemorial. Centuries old traditions, far away. Sometimes they can be heard in the Netherlands, for example in the Tropentheater in Amsterdam or RASA in Utrecht: world music. But there is more. Young Cape Verdeans in Rotterdam that play cabopop or a (Dutch) Antillean band playing salsa bringing down the house in a party center in Zaandam: also world music. You can hear world music at such festivals as Amsterdam Roots, Mundial or Dunya but also at Oerol or Lowlands. At a Turkish wedding, an Antillean birthday party or Surinamese funeral. Centuries old classical music traditions and the latest crossovers, they are all covered by the same term.

Definition In light of this, the term world music would seem to cover just about everything. What does it really refer to? Who makes the music? Who listens to it and

Lucas van Merwijk
Foto: Sanne Schouwink

1

Wereldmuziek een plaatsbepaling

Al eeuwenlang worden Indiase raga's gespeeld en klinkt de keelzang in Tuva. Op Sardinië wordt sinds mensenheugenis polyfone zang beoefend. Tradities van eeuwen, ver weg. Soms zijn ze ook in Nederland te horen, bijvoorbeeld in het Tropentheater in Amsterdam of het Utrechtse RASA: wereldmuziek. Maar er is meer. Kaapverdise jongeren die in Rotterdam cabopop spelen of een Antilliaanse band die met salsa een feestzaal in Zaandam op zijn kop zet: ook wereldmuziek. Je kunt wereldmuziek horen op festivals als Amsterdam Roots, Mundial of Dunya maar ook op

where? How many people are we talking about? The report *Mundo - World Music in the Netherlands – research programme 2010-2014* attempts to demarcate the extent of and define the term world music to act as the basis for further research. That definition turns out to not be so easy: where existing genres can be categorized on the basis of movements, musical line-ups or genres, this is much more difficult when it comes to world music. The genre has not undergone the usual, gradual development as classical and jazz music for instance – it arose in another era with a different social environment. Moreover, several different genres are covered by the same term. Nevertheless, despite all this the term world music has proven a useful concept – since just like with other genres – in practise it is actually quite clear what it stands for. But in order to conduct further research more attention to detail is necessary. Therefore the report compiled a long list of styles and genres that fall under the term world music, to act as the basis for further research.

A strong position Another process of giving birth, another starting point. But still, much like in 1958 when Danny & the Juniors were able to sing at the outset of

10

The term world music was coined twenty-five years ago. On 29 June 1987 the representatives of several independent British record labels got together to discuss a common problem. Such artists as Nusrat Fateh Ali Khan, Thomas Mapfumo and Le Mystère des Voix Bulgares went on tour and got airplay. But how could record shop owners be convinced to stock the albums of these up and coming stars? And in which bins should they be put in their shops; to which genre did they belong? Together with representatives from WOMAD (World of Music and Dance) the record labels decided to come up with a blanket term. Worldbeat? That did not cover music without drums. Tropical? That excluded Bulgarian artists. Ethnic? That sounded stuffy and academic. Quite a few terms came under review, the final decision was for world music. A genre was born.

Vasile Nedea
Foto: Karin de Groot

Izaline Calister
Foto: Eric van Nieuwland

Wereldmuziek als term bestaat nu 25 jaar. Op 29 juni 1987 kwamen vertegenwoordigers van de onafhankelijke Britse platenlabels bij elkaar om een probleem te bespreken. Artiesten als Nusrat Fateh Ali Khan, Thomas Mapfumo en Le Mystère des Voix Bulgares gingen op tournee en werden op de radio gedraaid. Maar hoe vielen eigenaren van platenzaken te overtuigen de albums van zulke opkomende sterren in te kopen? En in welke bakken moesten ze die in hun winkel plaatsen, onder welk genre viel die muziek? Samen met aanwezige vertegenwoordigers van de organisatie WOMAD (World of Music Arts and Dance) besloten de labels een overkoepelende term te bedenken. Worldbeat? Dan viel muziek zonder drums af. Tropical? Dan sloot je de Bulgaarse artiesten uit. Ethnic? Dat klonk saai en academisch. Veel titels kwamen zo langs, uiteindelijk werd het world music. Een genre was geboren.

Oerol of Lowlands. Op een Turkse bruiloft, een Antilliaans verjaardagsfeest of een Surinaamse begrafenis. Eeuwenoude klassieke muziektradities en de nieuwste crossovers, ze vallen samen onder één term.

Afbakening Wereldmuziek lijkt daarmee een begrip zonder begrenzing. Wat valt er nu eigenlijk onder? Wie maakt die muziek? Wie luistert ernaar, en waar? Om hoeveel mensen gaat het eigenlijk? Het rapport *Mundo - Wereldmuziek in Nederland – onderzoeksprogramma 2010–2014* geeft een afbakening en definiëring van het begrip wereldmuziek om zo een uitgangspunt te bieden voor verder onderzoek. Die afbakening blijkt nog niet zo eenvoudig: waar bestaande genres te baseren zijn op stromingen of op kenmerken als orkestsamenstelling en repertoire, is dat bij wereldmuziek veel moeilijker. Het genre heeft niet de gebruikelijke, gestage ontwikkeling doorgemaakt zoals klassieke muziek of jazz – het is opgekomen in een andere tijd met een andere maatschappelijke omgeving. En: er vallen wel heel veel verschillende soorten muziek onder. Ondanks dat alles blijkt wereldmuziek als concept een bruikbaar begrip omdat – net als bij andere muziekgenres – in de praktijk eigenlijk toch

11

the then brandnew genre that 'Rock and Roll Is Here to Stay' it has also turned out that the new genre known as world music was soon set to embark on a bright future. World music did more than hold its own. It has become a movement with its own distinct place in the musical landscape, even though to the outside world it sometimes seems scattered and diffused. A clearer understanding of the term is therefore desirable. The Mundo report has hazarded a definition, new research has been carried out the results of which are presented here. But first a short historical sketch of world music in the Netherlands.

World music in the Netherlands In the middle of the last century Surinamese musicians brought Cuban music and jazz to clubs in Amsterdam and Rotterdam, mixed with Surinamese influences. At the same time from the Dutch East Indies – our other (former) colony – we were introduced to *kroncong* in The Hague and in the guise of such groups as the Tielman Brothers to *indorock*: world music *avant la lettre*. These influences kept on and keep on coming, as attested to by such recent examples as Kuenta I Tambú, Damaru or Boi Akih – and the list can easily be extended.

During the colonial era the movement was in the exact

opposite direction: military brass bands, missionaries and the church spread western music around the globe, just as slavery and later indentured labour brought the musical idioms of Africa and Asia to other coasts. Our day and age has also witnessed great movements of people. To limit our scope to the Netherlands: from immigrants in the 1960s, after Surinamese independence, the fall of the Berlin Wall, through an influx of refugees, EU expansion – new musical impulses continually result from social change, with ever increasing variations. Because even though we now have unadulterated kaseko bands or are able to listen to homegrown Turkish traditional music, what really leads to musical innovation are mutual influences, of fusion and crossovers. Take such examples as Kasba, the Moroccan-Dutch band with a Macedonian band member. Or the Dutch The Ex & the Ethiopian Getachew Mekuria: world music that originated in the Netherlands and has become highly successful beyond its borders. There are sometimes bands made up solely of ethnic Dutch musicians who are inspired by the music of other cultures such as the Amsterdam Klezmer Band, Supercity or Jungle by Night: world music in the Netherlands.

What also happens: musicians from the Diaspora find

duidelijk is wat eronder wordt verstaan. Maar om nader onderzoek te kunnen doen is precisering noodzakelijk. Het rapport stelt daarom een lange lijst van stijlen en genres op die onder wereldmuziek vallen, als basis voor nader onderzoek.

Een stevige positie Een ander geboorteprocess, een andere uitgangspositie. Maar toch: waar Danny & The Juniors in 1958 bij het ontstaan van een toen nieuw genre konden zingen 'Rock 'n Roll Is Here to Stay', bleek ook het nieuwe genre wereldmuziek een gezonde toekomst tegemoet te gaan. De wereldmuziek hield zich staande, en meer dan dat. Ze is een stroming geworden die onmiskenbaar een eigen plaats in het muzikale landschap heeft ingenomen, al is dat beeld voor de buitenwereld soms diffuus. Inzicht in het genre is daarom gewenst. Een afbakening is met het Mundo-rapport uitgevoerd, nieuw onderzoek is verricht, de resultaten worden hier gepresenteerd. Maar eerst een korte historische schets van de wereldmuziek in Nederland.

Wereldmuziek in Nederland In het midden van de vorige eeuw brachten muzikanten vanuit Suriname

Cubaanse muziek en jazz, gemengd met Surinaamse invloeden, in clubs in Amsterdam en Rotterdam. Vanuit Nederlands-Indië – onze andere (voormalige) kolonie – kregen we in dezelfde tijd in Den Haag *krontjong* en, in de vorm van onder meer de Tielman Brothers, de *indorock*: wereldmuziek *avant la lettre*. Die invloeden gingen en gaan feitelijk onverminderd door, denk aan recente voorbeelden als Kuenta I Tambú, Damaru of Boi Akih – en de lijst kan moeiteloos uitgebreid worden.

In de tijd van kolonisatie was de beweging juist omgekeerd gegaan: militaire kapellen, zending en missie hebben de westerse muziek wereldwijd verspreid, net zoals sla-vernij en later contractarbeid het muzikale idioom uit Afrika en Azië naar andere kusten brachten. Ook onze tijd kent grote bewegingen. Om ons tot Nederland te beperken: de immigranten vanaf de jaren '60, de onafhankelijkheid van Suriname, de val van de Berlijnse muur, vluchtelingenstromen, de uitbreiding van de EU – steeds komen uit maatschappelijke veranderingen nieuwe muzikale impulsen voort, met meerdere varianten. Want behalve dat we onvervalste kasekobands hebben gekregen of Turkse traditionele muziek van eigen bodem kunnen horen zijn het vooral de wederzijdse beïnvloeding, de fusie en de

each other here, just like in other countries, and especially in the big cities. The Cape Verdean community in Rotterdam became so important to its 'own' music that a revival was triggered here that influenced the mother country. Musicians hailing from countries from behind the former Iron Curtain meet in Amsterdam and collaborate forming new ensembles. Another example of world music in the Netherlands.

Not to mention the huge informal circuit where many amateurs, semi-professionals or professionals of widely varying ethnic backgrounds grace celebrations and parties, or perform on 'hidden' stages. World music in the Netherlands.

Barana
Foto: Ton Maas

Musicians regularly play with others, as groups, individuals, incidentally or on a regular basis. This often takes place spontaneously or by chance, such as at a festival or because musicians approach one another out of interest. But sometimes collaboration is a matter of conscious choice and planning. Production house Oost-Nederland brought some Dutch musicians with an American folk and blues repertoire together with a classical Palestinian oud player together for a couple of days. The collaboration was such a success they decided to carry on: No Blues went on to develop 'Arabicana' its own music style to international acclaim.

No Blues
Foto: Ton Maas

Musici spelen regelmatig samen met anderen, als groep, individueel, incidenteel of regelmatig. Vaak komt zoiets spontaan en toevallig tot stand, bijvoorbeeld op een festival, of doordat muzikanten elkaar benaderen vanuit interesse. Maar soms is samenwerking het resultaat van bewuste sturing. Het productiehuis Oost-Nederland bracht voor een paar dagen Nederlandse musici met een Amerikaans folk & bluesrepertoire samen met een klassieke Palestijnse oud-speler. De samenwerking beviel zo goed dat deze werd voortgezet: No Blues heeft met 'Arabicana' een eigen muziek gecreëerd die ook internationaal succes heeft.

crossovers die leiden tot muzikale vernieuwing. Neem de Marokkaans-Nederlandse groep met Macedonische inbreng Kasba. Of de Nederlandse The Ex & de Ethiopische Getatchew Mekuria: wereldmuziek die ontstaan is in Nederland en ook buiten de grenzen veel succes heeft. En soms zijn er bands met alleen autochtoon-Nederlandse leden die zich laten inspireren door het muzikale idioom uit andere culturen, zoals de Amsterdam Klezmer Band, Supercity of Jungle by Night: wereldmuziek in Nederland.

Wat eveneens gebeurt: musici uit de diaspora vinden elkaar hier, net als in andere landen vooral in de grote steden. De Kaapverdische gemeenschap in Rotterdam werd voor de 'eigen' muziek zo belangrijk dat van hieruit een ervaring is ontstaan die weer invloed heeft in het moederland. Musici van achter het voormalige ijzeren gordijn ontmoeten elkaar in Amsterdam en gaan hier onderlinge samenwerking aan. Opnieuw: wereldmuziek in Nederland.

En dan is er nog het grote informele circuit waar vele amateurs, semi-professionals of professionals met een uiteenlopende etnische achtergrond feesten en partijen opluisteren, of op 'verborgen' podia optreden. Wereldmuziek in Nederland.

The world music sector *in the Netherlands* a brief survey

Who listens to it? World music in the Netherlands enjoys an extensive and varied audience. More than a million people consider themselves world music aficionados (roughly the same as the number of jazz buffs). In many ways this group makes up a cross section of the Dutch population. It is made up equally of men and women, of varying age groups and from every strata of society. A quarter of them were born outside the Netherlands. Since there is an enormous informal circuit among non-western immigrants, specific research was conducted among the Turkish, Cape Verdean and (Dutch) Antillean communities. In relative terms world music fans are more apt to be found in the Randstad (the conurbation of

16

“I think too much emphasis is placed on genre. I see genre-tagging itself as a genuine threat to the future of music. It has the effect of narrowing people’s perceptions of what music really is. Genre-tagging serves one purpose only: marketing. This growing focus on the marketability of music breeds mediocrity, both among artists and management.”

Musician, record producer, is a 51 year old vocalist, double bass player and percussionist.

Hotel
Foto: Anna van Kooij

Wereldmuzieksector *in Nederland* een kort overzicht

Wie luistert ernaar? De wereldmuziek in Nederland kent een omvangrijk en gevarieerd publiek. Ruim een miljoen mensen beschouwen zichzelf als liefhebber van wereldmuziek (wat ongeveer evenveel is als het aantal jazzliefhebbers). In veel opzichten vormt deze groep een dwarsdoorsnede van de Nederlandse bevolking. Het gaat om gelijke aantallen mannen en vrouwen, van uiteenlopende leeftijd en uit alle lagen van de bevolking. Een kwart hiervan is buiten Nederland geboren. Omdat er vooral onder niet-autochtone Nederlanders een groot informeel circuit van wereldmuziek bestaat, is ook specifiek onderzoek gedaan onder de Turkse, Kaapverdise en Antilliaanse gemeenschappen. Wereldmuziekliefhebbers zijn relatief gezien wat meer in de Randstad te vinden dan daarbuiten.

De meest populaire genres zijn Caribische muziek, muziek uit Midden- en Zuid-Amerika en Europese

17

Western Holland) than outside regions.

The most popular genres are Caribbean music, music from Central and South America and European folk music. Among non-western immigrants there is a strong appreciation of traditional music from one's own culture, especially among older people. Those who come more into contact with the surrounding society – which usually entails the younger generation – are more apt to opt for modern music styles and crossovers. Non-world music genres (such as R&B, hip-hop and rap) are much more popular among the youngest generation. Young Antillean and Cape Verdeans are especially fond of reggae, while Turkish youths prefer Turkish pop and arabesque.

Where does it take place? The world music circuit in the Netherlands can be globally divided into two parts, each of which practically forms a separate world of its own with (to a large extent) its own specific locations, audiences and performing musicians. On the one hand is the circuit of recognized or formal venues and festivals, while on the other there is the informal sector with concerts in hotels, restaurants, cafes, party centres, clubs, discotheques, health care centres, social-cultural centres, schools, public gathering

places, buildings of religious worship, or at parties in people's homes. This informal sector – which involves both public and private events – concerns practically all migrant groups and can be subdivided into various communities, based on the culture of origin. In this circuit there is a relative preponderance of dance music.

Statistics supplied by venues and festivals indicate that nearly 4,000 world music performances take place annually on the formal circuit, roughly 2,700 in venues and some 1,250 at festivals – especially in the summer months. There are scarcely any significant figures available for the informal

The number of performances in the informal circuit is unknown but must be substantial. In nearly every migrant community, music is an essential part of any successful party or celebration. It does not always have to be live music, but in many instances it is a prerequisite. For instance, every year thousands of Turkish weddings are held in the Netherlands – in 2010 they numbered 4,910. In nearly every case live Turkish music groups performed at the receptions. This number alone already surpasses the combined total of venue and festival performances in the formal circuit.

volksmuziek. Onder de niet-autochtone Nederlanders bestaat sterke waardering voor de traditionele muziek uit eigen cultuur, vooral onder de ouderen. Wie meer met de omringende samenleving in contact komt – wat uiteraard vooral de jongere generaties betreft – is eerder geneigd tot moderne muziekstijlen of crossovers. Bij de jongste generatie zijn vooral niet-wereldmuziekgenres populair (R&B, pop, hiphop en rap). Onder Antilliaanse en Kaapverdische jongeren is ook reggae zeer geliefd, bij Turkse jongeren geldt dit vooral Turkse pop en arabesk.

Waar vindt dit plaats? Het circuit voor wereldmuziek in Nederland valt globaal uiteen in twee delen, die praktisch twee verschillende werelden vormen met elk (grotendeels) zijn specifieke locaties, publiek en optredende musici. Enerzijds is er het circuit van de erkende of formele podia en festivals, anderzijds de informele sector met concerten in horecagelegenheden, feestzalen, clubs, discotheken, zorgcentra, sociaal-culturele centra, scholen, openbare binnenruimtes, religieuze gebouwen, en met feesten bij mensen thuis. Deze informele sector – met deels openbare en deels besloten evenementen – betreft vrijwel geheel migrantengroeperingen en is onder te verdelen in

Het aantal optredens in het informele circuit is onbekend maar moet omvangrijk zijn. Bij haast alle migrantengemeenschappen is muziek onmisbaar voor een geslaagd feest. Het hoeft niet altijd live-muziek te zijn, maar in een aantal gevallen is dit een voorwaarde. Om een voorbeeld te geven: er worden elk jaar duizenden Turkse huwelijken in Nederland gesloten – in 2010 waren dit er 4910. Op het bijbehorende feest treedt bijna altijd een Turkse live-band op. Alleen al dit aantal overtreft het jaarlijkse totaal aan wereldmuziekoptredens op formele podia en festivals.

verschillende gemeenschappen, gebaseerd op de cultuur van herkomst. Bij optredens in dit circuit gaat het (relatief) vaak om dansmuziek.

Uit de cijfers van de podia en festivals blijkt dat in Nederland jaarlijks bijna 4.000 wereldmuziekoptredens in het formele circuit plaatsvinden. Op de podia gaat het om ongeveer 2.700 wereldmuziekoptredens; de festivals – die vooral in de zomermaanden plaatsvinden – zijn goed voor ongeveer 1.250 optredens. Over de informele sector zijn nauwelijks kwantitatieve gegevens beschikbaar, maar er zijn aanwijzingen dat die qua aantallen optredens en publiek minimaal vergelijkbaar is met het formele circuit.

circuit, but there are indications that show the number of performances and audience figures match, at the very least, those of the formal circuit.

Who makes the music? Most performances at formal venues and festivals are made by professional musicians. They have followed courses of higher education, usually having gone to conservatories. A third of them play world music 'on the side' along with classical or jazz.

The informal circuit is characterized by non-professional musicians, that means to say: musicians who have not had vocational training in music and are not full time working musicians. This group can be further sub-divided into the various migrant groups they serve and of which they are members.

What is the turnover? World music enthusiasts spend a minimum of 15 million euro per annum on concerts. The economic value of the purchase of sound carriers – i.e. the total value of CDs, paid downloads and world music DVDs – runs between 14 and 21 million euro per annum. Together good for at least 30 million euro per year. Turnover in the informal circuit is not included in this figure.

20

Cabo Cuba Jazz Foto: Liz Kalisvaart

Arifa Foto: Eric van Nieuwland

Band of Gypsies Foto: Gerard Verschooten

“In een bijzonder rijke Nederlandse internationale samenleving zal wereldmuziek altijd voldoende inspiratie en artiesten kennen. Maar door de bezuinigingen verdwijnen talloze festivals, kleine podia en concertseries. Dus muzikanten zullen het steeds moeilijker krijgen.”

Componiste/
koördinerende/zangeres,
46 jaar

Wie maakt die muziek? Bij optredens in het formele podia- en festivalcircuit gaat het meestal om professionele musici. Ze hebben hoger onderwijs gevolgd, veelal aan een conservatorium. Een derde van hen doet wereldmuziek 'erbij', naast klassiek of jazz.

In de informele sector vinden we vooral niet-professionele musici, dat wil zeggen: musici die geen beroepsopleiding in de muziek hebben genoten en ook niet fulltime als muzikant werkzaam zijn. Binnen deze groep is weer onderscheid te maken naar de verschillende migrantengroepen die ze bedienen en waarvan ze zelf deel uitmaken.

Wat is de omzet? Wereldmuziek liefhebbers geven jaarlijks minimaal 15 miljoen euro uit aan concerten. De economische waarde van de aanschaf van muziekdragers – de totale waarde van cd's, betaalde downloads en dvd's op het gebied van wereldmuziek – ligt tussen 14 miljoen en 21 miljoen euro. Samen gaat het dus om een bedrag van minimaal 30 miljoen euro per jaar. De omzet binnen de informele sector is niet in deze cijfers opgenomen.

21

facts & figures State. of affairs

The world music sector was comprehensively researched for the first time. A great deal of data was collected regarding audiences and venues/festivals. More is also known about the musicians but to a large extent concerns professionals employed in the formal circuit. Musicians and venues in the informal circuit were also surveyed although no quantitative data was gathered.

Audience World music buffs can be found in every age group, which distinguishes the genre from such other genres as urban, dance or classical music. Roughly half of fans are under the age of 50, therefore the other half are older. There are differences: up to the age of 14 world music is the next to last popular genre, while there are considerable increases in interest in those older than 55. The 55+ cate-

22

Publiek

Music Meeting
Foto: Gerard Verschooten

facts & figures Stand van zaken

Voor het eerst is nu de wereldmuzieksector uitvoerig onderzocht. Over het publiek en de podia/festivals zijn veel kwantitatieve gegevens verkregen. Ook over musici is nu meer bekend maar daarbij gaat het grotendeels over professionals, werkzaam in het formele circuit. De musici en podia in het informele circuit van migrantengemeenschappen zijn ook onderzocht maar hierbij zijn geen kwantitatieve gegevens verzameld.

Het publiek Liefhebbers van wereldmuziek zijn in alle leeftijdscategorieën te vinden, wat het genre onderscheidt van bijvoorbeeld urban/dance of klassieke muziek. Grofweg de helft van de liefhebbers is onder de 50 jaar, de andere helft dus ouder. Er zijn wel verschillen: in de leeftijd tot 14 jaar is wereldmuziek het op één na minst populaire genre, bij mensen boven de 55 jaar neemt de belangstelling behoorlijk toe. De 55+ categorieën die wereldmuziek

23

gory that reported world music to be one of their three favourite genres indicated the other two most often as pop and classical.

Radio and television are still at the top of the list although internet is increasingly becoming a more significant source of information: 'Internet' and 'internet radio' together amount to the highest score of 63,2 %. Facebook occupies a significant portion: 40% of all world music enthusiasts log into Facebook on a daily basis, 10% use Twitter every day. The most favoured music website is YouTube at 35,9% followed at a great distance by Spotify with 3,5%, iTunes with 3,0%, Bearshare with 2,7% and SkyRadio with 2,4%. There are an additional 175 sites that score less than (sometimes far less) 2%.

Nearly a quarter of all enthusiasts – therefore some 250,000 people – attend at least one world music concert or festival per year, more than 30% of these attend two or more performances. The highest attendance is at free concerts (200,000 visitors) but concerts and festivals that charge admission do not score much lower. People go to a performance because someone in their vicinity or circle of acquaintances tips them off or asks them to come along. Internet here too is a significant factor (Facebook!).

Medium	%
Radio	56,8
TV	56,2
Internet	46,2
Mensen in omgeving	
Word of mouth	37,3
Streaming (internet)radio	17,0
Krant Newspaper	15,7
Hotel & Catering industry Horeca	11,6
(Cd)shops	10,3
Anders Miscellaneous	8,4
MTV/SlamTV etc.	8,1
(Music) Magazines	6,8
Posters Outdoor	6,8
Mailings	6,2
Flyers	4,1

How are world music enthusiasts informed about interesting music and artists? Informants were allowed to refer to more than one source and the choice is not only related to world music.

BoiAkih
Foto: Serge Ligtenberg

Myanmar meets Europe Foto: Gerard Verschooten

◀ *Hoe raken liefhebbers van wereldmuziek op de hoogte van interessante muziek en artiesten? Hierbij kan iemand meerdere bronnen noemen en de keuze hoeft niet alleen betrekking te hebben op wereldmuziek.*

Moufadhel Adhoum
Foto: Gerard Verschooten

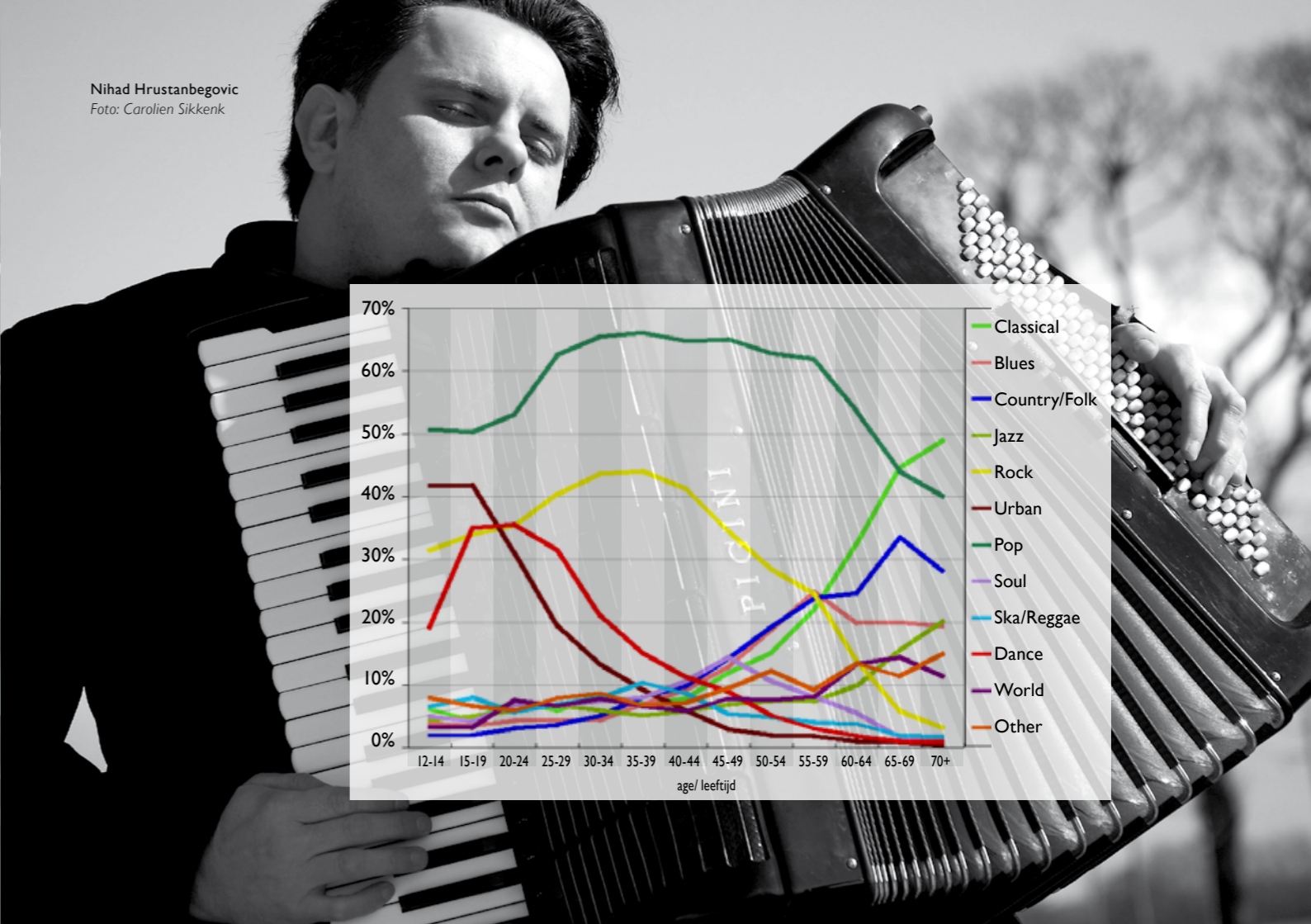
als een van hun drie favoriete genres opgeven, noemen klassieke muziek en pop het vaakst als hun andere voorkeuren.

Radio en televisie staan nog steeds bovenaan maar internet is in toenemende mate een belangrijke bron van informatie: 'internet' en 'internet radio' komen samen uit op 63,2% en vormen dan de hoogste score. Facebook neemt een belangrijke plaats in: van de wereldmuziek liefhebbers logt 40% dagelijks in op Facebook, 10% gebruikt dagelijks Twitter. Als favoriete muziekwebsite staat YouTube aan de top met 35,9%. Op grote afstand komen Spotify met 3,5%, iTunes met 3,0%, Bearshare met 2,7% en SkyRadio met 2,4%. Hierna volgen 175 sites die (soms ver) onder de 2% scoren.

Bijna een kwart van de liefhebbers – dus zo'n 250.000 mensen – gaat jaarlijks naar minimaal één wereldmuziekconcert of -festival, ruim 30% van deze bezoekers gaat twee keer of nog vaker. Het meest bezocht worden gratis festivals (200.000 bezoekers) maar betaalde festivals of concerten scoren niet veel lager. Mensen gaan vooral naar een optreden omdat iemand uit hun omgeving ze tipt of meevraagt. Ook hier is het internet een heel belangrijke factor (Facebook!).

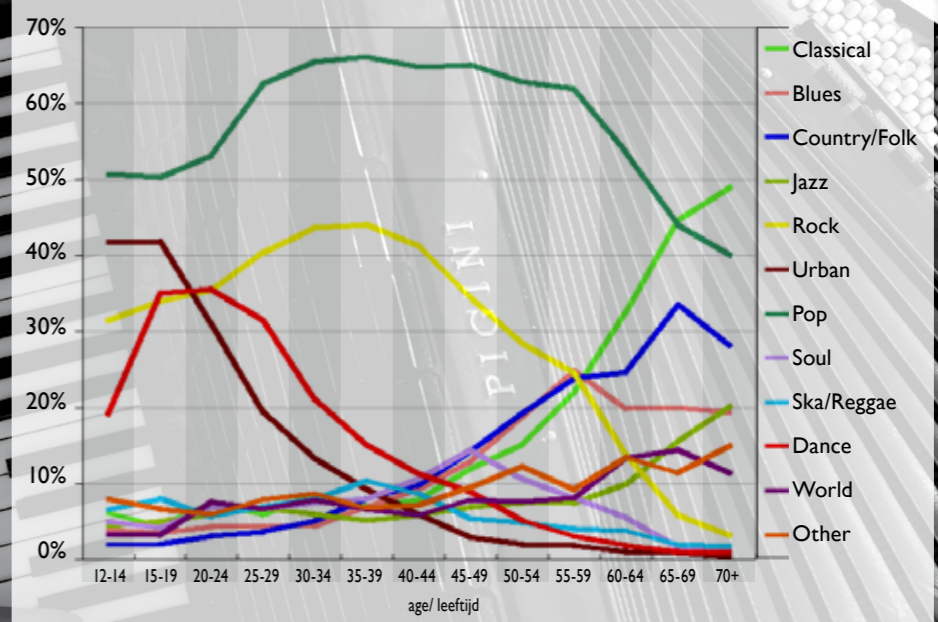
Nihad Hrustanbegovic
Foto: Carolien Sikkenk

Percentages liefhebbers van muziekgenres, uitgesplitst naar leeftijd

Bron | Source: Publieksonderzoek

Percentages devotees of music categories, grouped according to age

Spinifex, Music Meeting
Foto: Gerard Verschooten

Podia

Among those VSCD members who program world music the percentage of this genre in relation to the total music programming on offer in 63% of cases amounts to between 5 and 15%, the other 34% never program any more than 5%. Only two of these venues – as far as their music programming is concerned – exclusively program world music: The Tropentheater (Amsterdam) and RASA (Utrecht).^{*} Non-VSCD member World Music and Dance Centre (Rotterdam), that falls under the category of small venues, is the third venue that solely programs world music.

Two large jazz venues occupy a special place, VSCD-members Bimhuis (Amsterdam) and LantarenVenster (Rotterdam). 15% of the 300 shows which Bimhuis annually produces are in world music, while that figure is 33% of the LantarenVenster's 100 annual productions. Most formal jazz venues fall under the small venue category and their number is much larger in the informal circuit. There are no statistics available as to their percentages of world music programs.

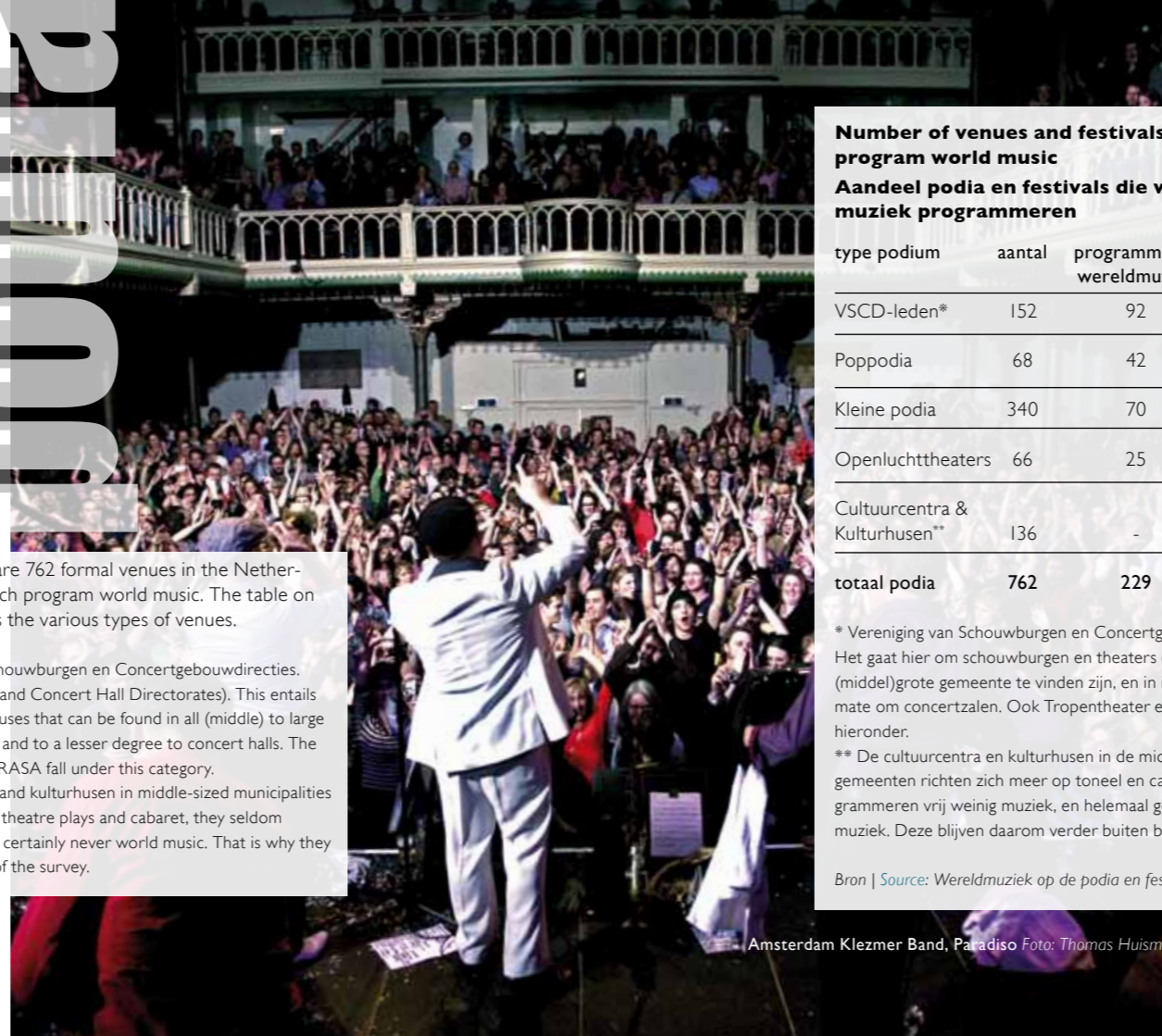
There is a clear distinction to be seen between the large and the small pop venues. The 8 large venues (with a

^{*} The Tropentheater will close per 1 January 2013 due to loss of its government subsidy. RASA is threatened with the same fate a year later.

Venues There are 762 formal venues in the Netherlands, 30% of which program world music. The table on the right indicates the various types of venues.

^{*} Vereniging van Schouwburgen en Concertgebouwdirecties. (Union of Theatres and Concert Hall Directorates). This entails theatres and playhouses that can be found in all (middle) to large sized municipalities, and to a lesser degree to concert halls. The Tropentheater and RASA fall under this category.

^{**} Cultural centres and kulturhusen in middle-sized municipalities are more geared to theatre plays and cabaret, they seldom program music, and certainly never world music. That is why they have been left out of the survey.

Number of venues and festivals that program world music

Aandeel podia en festivals die wereldmuziek programmeren

type podium	aantal	programmeert wereldmuziek	in %
VSCD-leden*	152	92	61
Poppodia	68	42	62
Kleine podia	340	70	21
Openluchttheaters	66	25	38
Cultuurcentra & Kulturhusen**	136	-	0
totaal podia	762	229	30

^{*} Vereniging van Schouwburgen en Concertgebouwdirecties. Het gaat hier om schouwburgen en theaters die in elke (middel)grote gemeente te vinden zijn, en in iets mindere mate om concertzalen. Ook Tropentheater en RASA vallen hieronder.

^{**} De cultuurcentra en kulturhusen in de middelgrote gemeenten richten zich meer op toneel en cabaret; ze programmeren vrij weinig muziek, en helemaal geen wereldmuziek. Deze blijven daarom verder buiten beschouwing.

Bron | Source: Wereldmuziek op de podia en festivals in Nederland

De podia Er zijn in Nederland 762 formele podia. Hiervan betreft 30% wereldmuziek in de programmering. De tabel geeft het aandeel van de verschillende typen podia aan.

Onder de VSCD-leden die wereldmuziek programmeren is het aandeel van dit genre in de totale muziek-programmering bij 63% van de podia 5-15%, bij 34% komt het niet verder dan maximaal 5%. Slechts twee van deze podia brengen – wat hun muziekprogrammering betreft – uitsluitende wereldmuziek: het Tropentheater (Amsterdam) en RASA (Utrecht).^{*} Het niet-VSCD-lid World Music and Dance Centre (Rotterdam), dat onder de kleine podia valt, is het derde podium dat alleen wereldmuziek programmeert.

Een speciale positie nemen twee grote jazzpodia in, de VSCD-leden het Bimhuis (Amsterdam) en LantarenVenster (Rotterdam). Van de 300 jaarlijkse optredens in het Bimhuis valt 15% onder wereldmuziek, bij LantarenVenster gaat het om 33% van de 100 optredens. De meeste formele jazzpodia vallen onder de kleine podia en het aantal hiervan in het informele circuit is nog veel groter; over het aandeel wereldmuziek in het aanbod daarvan zijn geen cijfers bekend.

^{*} Het Tropentheater zal, door het wegvallen van overheidssubsidie, per 1 januari 2013 sluiten. Voor RASA dreigt sluiting een jaar later.

capacity of over 1000) all program world music acts, which accounts for 14% of their annual programming. Of the 60 small pop venues, 34 program world music, that account for a maximum of 5% of their programming. Incidentally, pop venue programmers are not altogether favourable about world music: it is more difficult to attract full houses. This is especially true for venues outside the major cities.

World music accounts for less than 5% of the programming at 92% of open-air theatres that program it, while the figure for the remaining 8% is 5-15%.

Festivals World music is a part of the bill at 147 festivals in the Netherlands. In 2011 good for 1245 world music performances at festivals (while those at venues totalled 2701). There are 45 festivals where world music programming dominates. The concerts held there account for 69% of all world music performances at festivals. Moreover, there are 19 (often major festivals such as Lowlands and Zwarte Cross) multidisciplinary festivals that are good for 11% and 183 unidisciplinary festivals (music festivals but also film festivals, for instance, that program music related to the event) account for the remaining 20%. Therefore the preponderance of world music at festivals is accounted for

“Koppel de vraag en het aanbod op een solide manier aan elkaar en zorg ervoor dat de muziek bij de mensen komt en niet alleen in de concertzalen: juist de mensen die de weg naar de concertzalen niet weten te vinden zijn belangrijk. Breng daar de cultuur naar toe en je zult zien dat mensen de cultuuruitingen zullen omarmen.”

Directeur van een muziekproductiehuis (met conservatoriumopleiding, speelt contrabas, basgitaar en piano), 49 jaar

Music Meeting
Foto: Gerard Verschooten

Bij de poppodia is een duidelijk verschil te constateren tussen de grote en kleine podia. De 8 grote podia (capaciteit >1000 bezoekers) programmeren allemaal wereldmuziek, waarbij die 14% omvat van hun totale programmering. Bij de 60 kleinere poppodia programmeren 34 ervan wereldmuziek, die dan maximaal 5% van het totaal aan optredens uitmaakt. Programmeurs van poppodia zijn overigens niet onverdeeld positief over wereldmuziek: het is moeilijk er volle zalen mee te trekken. Dit geldt dan vooral voor de podia buiten de grote steden.

Bij de openluchttheaters die ook wereldmuziek brengen gaat het bij 92% van de theaters om een percentage van minder dan 5% van de programmering; bij de resterende 8% betreft het 5-15%.

Festivals Bij 147 festivals in Nederland maakt wereldmuziek deel uit van het programma. In totaal was in 2011 sprake van 1245 optredens van wereldmuziek op deze festivals (op de podia is dit aantal 2701). Er zijn 45 festivals waar wereldmuziek domineert in de programmering. De concerten daar zijn goed voor 69% van alle wereldmuziekoptredens op festivals. Daarnaast zijn er 19 (vaak grote, denk aan Lowlands of Zwarte Cross)

by relatively large (summer) festivals that are good for 80% of all performances.

Development 2001-2006 showed clear growth in the number of world music performances at venues and festivals. In the period 2006-2011 the situation indicated greater differentiation. The number of world music performances at music venues, small venues and open-air theatres declined sharply while those venues and theatres specialized in world music showed an increase.

There is a remarkable development from traditional world music genres to new modern forms such as world beat, global dance and urban music. Many festivals are extending the range of their programming to accommodate more than just world music. As Rotterdam's Dunya Festival recently stated on their website: 'Anno 2012 Dunya has gone beyond folklore: no more old school Dunya. The Dunya Festival will now show the world like it is now. With the accompanying music that reflects current trends. And that means that Dunya is shedding its old world music skin and breaking through to the next level.' It must be noted however, that festivals still geared to more traditional forms are doing just fine such as the Trad.it! festival in Groningen.

Musicians Research was conducted on professional musicians who indicated that at least a portion of their work is dedicated to giving concerts (or lessons) in world music – a term which they themselves, just like their colleagues in the informal circuit, hardly if ever use. They refer instead to a certain style or genre: salsa, klezmer, etc. The majority of these musicians are male: 62% versus 38% female. Ages range from 26 to 70 with a peak in the group 30 to 50 years.

“In the forest of music, world music is the tenacious undergrowth among the stately trees of established traditions. In the long run, some of this undergrowth might even end up being a tree itself. Likewise, all trees will turn into dust eventually. This is the slow but inevitable cycle of musical development. But on this fertile soil, there will always be new undergrowth. World music is here to stay - forever.”

Rob Boonzajer Flaes, researcher

multidisciplinaire festivals die 11% voor hun rekening nemen en 183 unidisciplinaire festivals (muziekfestivals maar bijvoorbeeld ook filmfestivals met een optreden dat gerelateerd is aan het programma) die tekenen voor de resterende 20%. Wereldmuziek op festivals is dus vooral een kwestie van relatief grote (zomer)festivals, die 80% van de optredens voor hun rekening nemen.

Ontwikkeling Bij de podia en festivals blijkt dat in de periode 2001-2006 een duidelijke groei waarneembaar was in het aantal wereldmuziekoptredens. In de periode 2006-2011 is dat beeld gedifferentieerder. Zo is het aantal wereldmuziekoptredens bij de muziekpodia, de kleine podia en de grote openluchtpodia sterk gedaald. Bij de op wereldmuziek gespecialiseerde podia en festivals nam het aantal wereldmuziekoptredens juist toe.

Opvallend is de ontwikkeling van het traditionele wereldmuziekgenre naar nieuwe, modernere vormen zoals world beat, global dance en urban music. Veel festivals breiden de programmering uit door een bredere muzikale programmering dan enkel de traditionele wereldmuziek. Zoals het Dunya Festival op zijn website stelt: 'Dunya is anno 2012 de folklore voorbij; no more old school Dunya. Het Dunya Festival van nu toont de wereld zoals ie nu is. Met de bijbehorende muziek en trends van dit moment. En dat betekent dat Dunya afscheid neemt van z'n oude wereldmuziekjasje en doorstoot naar de next level.' Overigens doen festivals die zich (ook) op meer traditionele vormen richten het nog steeds uitstekend, zoals het Groningse Trad.it!

Nearly 70% of the professional musicians surveyed had taken vocational training in music, usually at conservatories. The division according to branch of study indicates that only 12% studied world music alone (which in itself is understandable since it is a recent branch of study), while 25% studied classical and 16% jazz.

A third of the musicians work in world music 'on the side', therefore along with classical or jazz. Musicians with a world music background excel in a diversity of styles. They mainly play music from Brazil, Argentina, the Balkans, and Cuba. Jazz musicians play a great deal of Latin and Brazilian music and classical musicians especially Balkan/gypsy/klezmer and tango. These choices largely dovetail with the preferences of their audiences. More than half of them are instrumentalists and three-quarters of those play more than one instrument. Noteworthy: a third of all women are vocalists, 40% of all males guitarists or bass players.

On average they perform 43 times a year, which in 25 cases (=58%) had to do with world music; 79% of those world music performances took place in the Netherlands. The most important venues mentioned were (especially) the Tropentheater, Paradiso and Concertgebouw. More than three quarters of performances the musicians gave in the

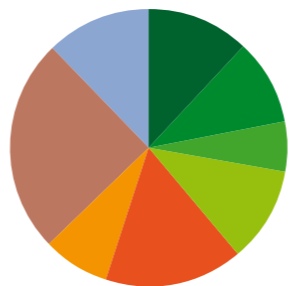
Amsterdam Klezmer Band
Foto: Fred van Diem

Mdungu
Foto: Roel Determeijer

FraFraSound Foto: Roel Determeijer

Studierichting / Branch of study

World music	12%
World music + jazz	10%
World music + classical	6%
World music + various styles	11%
Jazz	6%
Jazz + pop and/or classical	8%
Classical	25%
Other branche of music study	12%

Bron | Source: Wereldmusici

De musici Onderzoek is gedaan onder professionele musici die aangeven dat in ieder geval een deel van hun werkzaamheden betrekking heeft op het spelen van (of lesgeven in) wereldmuziek – een term die zij zelf, net als hun collega's in het informele circuit, niet of nauwelijks gebruiken. Men noemt een bepaalde stijl of een genre: salsa, klezmer, etc. Het gaat bij deze musici om meer mannen dan vrouwen: 62 respectievelijk 38%. De leeftijden lopen uiteen van 26 tot 70 jaar met een piek in de groep van 30 tot 50 jaar.

Bijna 70% van de professionele musici heeft een beroepsopleiding in de muziek gevolgd, meestal conservatorium. De verdeling naar studierichting laat zien dat slechts 12% uitsluitend wereldmuziek gestudeerd heeft (wat op zich niet onbegrijpelijk is, omdat dit een jonge studierichting betreft), 25% alleen een klassieke opleiding heeft en 16% alleen jazz studeerde.

Een derde van de musici doet wereldmuziek 'erbij', dus naast klassiek of jazz. Musici met een wereldmuziek-achtergrond blinken uit in diversiteit van stijlen. Zij spelen vooral muziek uit Brazilië, Argentinië, de Balkan en Cuba. Jazzmusici spelen veel latin en Braziliaanse muziek, en klassieke musici vooral balkan/gypsy/klezmer en tango. Deze

Netherlands were public, a quarter were parties or other private functions – so we can see an overlap here with the informal circuit. A performance at a festival or venue paid on average €300 to €350, while other public performances upwards of €200. Average gross annual income was €22.034, 68% of which was from music played. Twelve months prior to the research radio and television recordings were made of 61% of those musicians surveyed; visual and audio material of virtually all of the musicians can be found on internet.

Most of the musicians find it hard to get sufficient shows. The economic crisis is clearly palpable and government policy towards subsidies in the areas of art and culture reduce opportunities. These musicians – most of whom had followed a reputable vocational training in music – experience a great deal of competition from more pop oriented, commercial world music and musicians from abroad. DJ culture has also put live performances under a great deal of pressure. New opportunities are seen in combining styles and an international exchange of players. It is generally expected that traditional music styles will disappear as independent entities and be absorbed into all sorts of crossovers.

36

Carel Kraaijenhof
Foto: Ton Maas

“De interesse wordt volgens mij groter, maar mogelijkheden en steun vanuit de instanties steeds beperkter (...) Dus het ligt aan de inventiviteit van de muzikanten en hun management om die mogelijkheden te creëren. Met name het commercieel durven zijn en denken helpt, om te zoeken naar sponsoring, zonder dat de creativiteit ingeperkt wordt.” Zangeres, 43 jaar

keuzes komen grotendeels overeen met de voorkeuren van het publiek. Ruim de helft is alleen instrumentalist en in driekwart van de gevallen bespeelt men dan meerdere instrumenten; ruim een derde combineert zang met het bespelen van een instrument. Opvallend: een derde van alle vrouwen is zangeres, 40% van de mannen gitarist of bassist.

Gemiddeld heeft men 43 optredens per jaar, waarvan het in 25 gevallen (=58%) om wereldmuziek gaat; 79% van die wereldmuziekoptredens vinden plaats in Nederland. Als belangrijkste podia worden genoemd (vooral) het Tropentheater en verder Paradiso en het Concertgebouw.

Osmany Paredes Foto: Gerard Verschooten

Ruim driekwart van de optredens die men in Nederland heeft is openbaar, een kwart betreft feesten of andere bijeenkomsten – hier zien we dus een overlap met het informele circuit. Een optreden op een festival of in het theater levert doorgaans € 300 tot € 350 op, bij andere openbare optredens is dit ruim € 200. Het gemiddelde bruto jaarinkomen bedraagt € 22.034; het aandeel van muziek hierin is 68%. De twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek waren van 61% van de musici radio- of televisieopnames gemaakt; van vrijwel allen is beeld- en geluidsmateriaal te vinden op internet.

Het is, zo vinden de meesten, lastig om aan voldoende optredens te komen. De economische crisis is goed voelbaar en ook het overheidsbeleid op het gebied van kunst en cultuur beperkt de mogelijkheden. Deze musici – meestal met een gedegen beroepsopleiding in de muziek – ervaren veel concurrentie van meer popgeoriënteerde, commerciële wereldmuziek en van musici uit het buitenland. Ook de dj-cultuur legt grote druk op het aantal live-optredens. Kansen ziet men vooral in de bundeling van stijlen en de internationale uitwisseling van spelers. De traditionele muziekstijlen zullen, zo is de verwachting, verdwijnen als zelfstandig fenomeen en opgaan in allerlei crossovers.

37

The *informal* circuit

migrants and musicians

Every music genre has its own informal circuit, with professionals, semi-professionals and amateurs. With world music this proportion is quite substantial since much of the music of various ethnic groups falls into this domain. In order to get a clearer picture of this informal circuit research was conducted in three communities: the Dutch Antillean (mainly living in and around Rotterdam), the Cape Verdean communities (mainly in Rotterdam, but also in the smaller communities in The Hague, Amsterdam, Zaandam and Delfzijl) and the Turkish (spread throughout the entire country). Naturally there are many differences between them but a number of characteristics form a common thread throughout all these communities.

Music plays an essential part in the important events of a person's life. Music is part of life, including death. There

38

“De dag van vandaag laat zien dat iedereen alles mixt. Klassiekers experimenteren met Afrikaanse rhythms. Jongeren gooien jazz, reggae en klanken uit India door elkaar. Wat mij betreft is de wereld klein geworden...of connected....een soort van one big urban society...en dit weerspiegelt de muziek van vandaag.”

*Professionele bassist,
percussionist en
drummer, 43 jaar*

Brotherhood
Foto: Ton Maas

Het *informele* circuit

migranten en musici

Elk muziekgenre kent een informeel circuit, met professionals, semi-professionals en amateurs. Bij wereldmuziek is dit aandeel omvangrijk omdat veel muziek van de diverse migrantengroeperingen hieronder valt. Om inzicht te krijgen in dit informele circuit zijn drie gemeenschappen onderzocht: de Antilliaanse (vooral in Rotterdam en omstreken woonachtig), Kaapverdische (voornamelijk Rotterdam, maar ook Den Haag, Amsterdam, Zaandam en Delfzijl kennen een kleine Kaapverdise gemeenschap) en de Turkse (verspreid over het land). Uiteraard zijn er veel onderlinge verschillen maar een aantal kenmerken loopt als een rode draad door de gemeenschappen heen. Bij belangrijke gebeurtenissen in het leven is muziek onont-

39

Rabasa

Haytham Safa

are many reasons to throw a party and these are eagerly seized at every opportunity. A party needs music and wherever there's music there must be dancing. The type of event, kind of location and music style often adhere to standard situations: church service, wedding, birthday, funeral, discotheque, dance party – they each have their own formula.

Generally speaking, traditional music styles are played by musicians from one's own culture. Modern music styles (such as Turkish pop, arabesque, cabopop, Antillean salsa, zouk) and crossovers are more often than not performed by musicians with various cultural backgrounds. Turkish music culture has both serious and dance music; the former predominantly having to do with classical styles.

Rotterdam is the cradle of many developments in Cape

Verdean music culture that includes cabopop and Cape Verde zouk. Alongside the usual dance parties, effort is also being made to develop a culture of listening to music, to music as a performing art.

Among young people in the three groups surveyed, the non-world music genres R&B, (English language) pop, hip-hop and rap are very popular. Reggae is also a favourite genre among Antillean and Cape Verdean youngsters. With many of those involved in the survey, the older they get, the more they become interested in music from their own culture. People go in search of their roots. But, as is often the case with so many traditional music styles in the world, they nevertheless show a decline in popularity among the communities surveyed.

Facebook is the most important means of communi-

beerlijk. Muziek maakt deel uit van het leven, inclusief de dood. Er zijn veel redenen voor een feest en die worden maar al te graag aangegrepen. Bij een feest hoort muziek en bij muziek hoort dans, daar komt het doorgaans op neer. Type gebeurtenis, soort locatie en muziekstijl vormen vaak een vaste combinatie: kerkdienst, huwelijk, verjaardag, begrafenis, discotheek, dansfeest – ze hebben elk hun eigen formule.

Traditionele muziekstijlen worden over het algemeen gespeeld door muzikanten uit de eigen cultuur. Moderne muziekstijlen (zoals turkpop, arabesk, cabopop, Antilliaanse salsa, zouk) en crossovers worden vaker uitgevoerd door muzikanten met een verschillende culturele achtergrond. De Turkse muziekcultuur kent zowel luister- als dansmuziek; in het eerste geval betreft het vooral de klassieke stijlen.

Rotterdam is de bakermat van vele ontwikkelingen in de Kaapverdische muziekcultuur waaronder de cabopop en de Kaapverdische zouk. Hier probeert men, naast de bestaande dansfeesten, ook de luistercultuur te bevorderen, met muziek als podiumkunst.

Onder jongeren van de drie onderzochte groepen zijn de niet-wereldmuziekgenres R&B, (Engelstalige) pop, hiphop en rap erg populair. Daarnaast is reggae favoriet onder Antilliaanse en Kaapverdische jongeren. Bij veel van de betrokkenen groeit, naarmate men ouder wordt, de interesse voor muziek uit de eigen cultuur. Mensen gaan op zoek naar hun eigen roots. Maar zoals dat met veel traditionele muziekstijlen in de wereld gebeurt, verliezen deze stijlen bij de onderzochte gemeenschappen wel aan populariteit.

Facebook is het belangrijkste communicatiemiddel onder de Antilliaanse, Kaapverdische en Turkse jongeren. Het is het middel bij uitstek om elkaar op de hoogte te houden van artiesten, muziek, aankomende concerten en evenementen. Internetradio, flyers en het blad Pleasure vormen ook een bron van informatie. Daarnaast zijn radio- en televisiezenders uit het thuisland populair.

In de informele sector werken muzikanten weinig

Jan Wouter Oostenrijk, Mahmoud Guinea

cation among the Antillean, Cape Verdean and Turkish young people surveyed. It is the pre-eminent way of keeping up with latest news on artists, music, upcoming concerts and events. Internet radio, flyers and the magazine *Pleasure* are also significant sources of information. Moreover, radio and television broadcasts from the homeland are also popular.

In the informal circuit few musicians work full time and most of them have not had professional training in music; music is passed on without formal music education. Interest is on the rise among the younger generation to enroll in courses to prepare them for professional careers in music. At conservatories and music schools in the Netherlands there is little or no attention paid to specific music styles and instruments in the music of Cape Verde and the Dutch Antilles. Some initiatives had taken place but they have not really taken root. Efforts were made to introduce the music of Cape Verde to the curriculum of the Rotterdam conservatory. This institution does have a special department of Turkish music.

Musicians often self-release their own CDs since on the one hand they would not stand a chance of getting a record deal and on the other because they want to continue to have more control over the end product.

The rise of DJs has had a negative influence on the number of live performances available to musicians. And the current subsidy policies and economic crisis, it is stated, have also contributed to this decline.

“De traditionele muziekstijlen zullen verdwijnen als zelfstandig fenomeen en opgaan in allerlei crossovers.”

Student muziekproductie aan het conservatorium, 33 jaar

DJ Munchi
Foto: Eric van Nieuwland

Blue Flamingo
Foto: Eric van Nieuwland

Jungle by Night
Foto: Krijn van Noordwijk

fulltime en ze hebben meestal geen professionele muziekberoepsopleiding; de muziek wordt overgedragen zonder formeel muziekonderwijs. De belangstelling voor professionele beroepsopleidingen in muziek neemt wel toe onder de jongere generatie. Bij de conservatoria en muziekscholen in Nederland wordt weinig tot geen aandacht besteed aan de specifieke muziekstijlen en instrumenten van de Kaapverdische en Antilliaanse muziek. Er waren wel initiatieven maar die zijn niet echt van de grond gekomen. Zo heeft men het geprobeerd met de Kaapverdische muziek bij het conservatorium in Rotterdam. Deze instelling kent wel een specialisatierichting Turkse muziek.

Muzikanten brengen hun cd's vaak in eigen beheer uit, aan de ene kant omdat ze bij de reguliere platenmaatschappijen geen kans maken en aan de andere kant omdat ze zelf inspraak willen blijven houden in de totstandkoming van het eindproduct.

De toenemende opkomst van de dj's heeft een negatieve invloed op het aantal live-optredens van de muzikanten. Ook het huidige subsidiebeleid en de economische crisis zorgen, zo stelt men, voor een daling van het aantal optredens.

Music education

The majority of all world music students are native Dutch born* (87%). Centres for the arts appear to be slightly more accessible to non-native Dutch than other types of music schools and places of music instruction. Incidentally, the percentage of native Dutch born among the general population is 79%, non-western immigrants account for 9% and western immigrants for 12%. In proportional terms the number of native born students is therefore only slightly higher, but not by much. This is remarkable, insofar as world music education as a rule, is based on non-western forms of music.

In the private sector (non-subsidized music education), world music is more often the sole form of music on offer

* Native Dutch born – refers to those born in the Netherlands not from an immigrant background. A further distinction is made between 'Western' and 'non-Western' immigrants. A Western immigrant is someone from other European or North American countries. A non-Western immigrant is someone whose 'country of origin' is or lies in Turkey, Africa, Latin America and Asia, with the exception of Indonesia (or the former Dutch East Indies) and Japan.

Parne Gadje Foto: Liz Kalisvaart

5 Muziek educatie

Het merendeel van alle leerlingen op het gebied van wereldmuziek is autochtone Nederlander (87%). Centra voor de kunsten lijken voor niet-autochtone Nederlanders iets toegankelijker te zijn dan de andere typen muziekscholen en muziekllespraktijken. Overigens: het aantal autochtone Nederlanders onder de totale bevolking bedraagt 79%, niet-westerse allochtonen maken 9% en westerse allochtonen 12% uit van het totaal. Verhoudingsgewijs is het aantal autochtone leerlingen dus wel iets hoger maar niet veel. Het is in zoverre wel bijzonder, dat het bij wereldmuziekonderwijs doorgaans gaat om in de basis niet-westerse muziek.

In de particuliere hoek (het niet-gesubsidieerde muziekonderwijs) wordt vaker uitsluitend wereldmuziek aangeboden dan op gesubsidieerde muziekscholen of centra

than in the subsidized music schools or art centres. Because of the way they are set up, the latter excel in terms of their broader orientation to music and they have the most students. Percussion lessons are the most common.

In general, the number of students has remained the same over the past five years. On average the number of students enrolling at private music schools/places of instruction, has increased while there has been a drop in enrollment at subsidized music schools and art centres.

Music education in world music is a growth market. Especially for native born Dutch nationals above the age of 25 who increasingly enroll at private music schools or places of private instruction.

Among individuals of the immigrant communities surveyed, music education is mainly a question of oral transmission, that means to say: outside the bounds of formal education. A number of Antillean musicians are setting up their own practices in music instruction and the development of talents. The Cape Verdean community is also taking initiatives to give instruction in its own musical culture. Turkish music is taught in music schools but also in neighbourhood centres and tearooms. The latter usually entails instruction in playing the saz.

“Wereldmuziek kan een grote rol gaan spelen in het totale palet waarbij vooral kansen zitten in crossovers. Dus pop/wereldmuziek, jazz/wereldmuziek en klassiek/wereldmuziek. Er zou in de media meer aandacht voor moeten zijn, vooral onze cultuurprogramma's geven een plat beeld.”

*Organisator
evenementen en
zangeres, 57 jaar*

Maite Hontelé en Alberto Caicedo Foto:
Gerard Verschooten

voor de kunsten. Deze laatste twee blinken door hun opzet weer uit in de breedte (wereldmuziek, klassiek, jazz, pop) en bedienen de meeste leerlingen. Percussielessen worden het meest gevolgd.

Over het algemeen is het aantal leerlingen de afgelopen vijf jaar gelijk gebleven. Gemiddeld nam het aantal leerlingen op particuliere muziekscholen/lespraktijken toe, terwijl dit op gesubsidieerde muziekscholen en centra voor de kunsten afnam.

Muziekeducatie in de wereldmuziek is een groeiemarkt. Met name autochtone Nederlanders ouder dan 25 jaar volgen steeds vaker wereldmuzieklessen bij particuliere muziekscholen of particuliere muzieklespraktijken.

Bij de onderzochte niet-autochtone gemeenschappen is muziekeducatie vooral een kwestie van orale overdracht, dat wil zeggen: buiten een echte onderwijssetting. Een aantal Antilliaanse muzikanten richt zich met een eigen aanpak op muziekoverdracht en talentontwikkeling. Ook bij de Kaapverdische gemeenschap zijn initiatieven ontplooid voor overdracht van de eigen muziekcultuur. Turkse muziek wordt onderwezen op muziekscholen maar ook in buurtcentra en theehuizen. Hierbij gaat het vooral om onderricht in het bespelen van de saz.

World music *a world of opportunities*

As a genre world music has made a strong position for itself in the Dutch musical landscape and 'is here to stay.' Even more than that: world music seems to be heading for a healthy future. Young ambassadors of the genre – such as Jungle by Night or Kuenta I Tambu – are reaching new audiences. Festivals are flourishing and are getting the kind of mixed audiences that the authorities have been aiming at. Musicians themselves characterize the genre as open and inspiring: crossovers are in fact the presentday world music trademark. It fosters new innovative impulses in jazz, classical and pop, just as much as it is open to other genres. This means that world music transcends the inherent cultural and economic boundaries of the genre itself. In addition one can also note its social value: for the various migrant groups

48

Kuenta I Tambu
Foto: Eric van Nieuwland

Wereldmuziek een *wereld aan kansen*

Wereldmuziek als genre heeft zich stevig genesteld in het Nederlandse muzikale landschap en 'is here to stay'. Sterker nog: wereldmuziek lijkt een gezonde toekomst tegemoet te kunnen gaan. Jonge ambassadeurs van het genre – denk aan Jungle by Night of Kuenta I Tambú – bereiken een nieuw publiek. Festivals floreren en halen de door de overheid zo gewenste publieksmix. Musici karakteriseren het genre als open en inspirerend: crossovers zijn in feite het handelsmerk geworden van de huidige wereldmuziek. Er gaan vernieuwende impulsen van uit naar zowel jazz als klassieke muziek en pop, net zoals er openheid is naar die andere genres. Daarmee overstijgt de wereldmuziek de inherente culturele en economische waarde van het genre zelf. Daarnaast kan gewezen worden op de sociale waarde

49

music is a vital part of life. It is a form of the recognition of their cultural roots wherever 'their' music can be heard in society in both literal or figurative terms.

So should we all be singing hallelujah from the rooftops? No. And not because of the impending closure of the Tropentheater, De Regentes in The Hague and in the short term RASA, the disappearance of Music Centre Netherlands, or the denial of subsidy grants to Amsterdam Roots, Mundial, Kulsan and Marmoucha and the abolition of the production houses. Of course, these are not positive incentives but these do not have to mean the deathblow to world music in the Netherlands.

No, it has to do with not missing opportunities. They clearly exist, but they must be seen and taken.

In proportional terms no other music genre has as big an informal circuit as world music does. It has been shown that the formal and informal world music sectors still largely operate in two separate worlds. A huge new audience in the informal circuit can be won by those in the formal world music circuit. This could be facilitated by joint programming and marketing with organizations in the informal sector, for instance with the programming of guest artists or other forms of cooperation. Recent successful examples of this

Minyeshu
Foto: Eric van Nieuwland

“Door een multiculturele samenleving zijn er meer wereldmuziekgroepen ontstaan, het publiek neemt nog niet evenredig toe. Soms lijken de fusieprojecten vooral autochtone Nederlanders te trekken. Een uitdaging is om ook allochtone Nederlanders en ook de podia te interesseren voor mengvormen in de muziek.”

Professionele jazzsaxofonist, 48 jaar

Lakecia Benjamin
Foto: Gerard Verschooten

ervan: muziek is voor de diverse migrantengroeperingen een wezenlijk onderdeel van het leven. Waar 'hun' muziek letterlijk dan wel figuurlijk doorklinkt in de samenleving, is dit een vorm van erkenning van hun culturele wortels.

Is dan alles halleluja? Nee. En dan gaat het niet om de komende sluiting van het Tropentheater, De Regentes en op termijn RASA, om het verdwijnen van Muziek Centrum Nederland, om het afwijzen van subsidie voor Amsterdam Roots, Mundial, Kulsan en Marmoucha, om de opheffing van de productiehuizen. Natuurlijk zijn dit geen positieve impulsen maar deze feiten hoeven niet de doodsteek voor de wereldmuziek in Nederland te zijn.

Het gaat om het missen van kansen. Want die liggen er, maar ze moeten wel gezien en benut worden.

Geen muziekgenre heeft in verhouding zo'n groot informeel circuit als de wereldmuziek. Het blijkt dat de formele en informele wereldmuzieksectoren nog grotendeels als twee verschillende werelden functioneren. Er is voor de formele wereldmuzieksector een groot nieuw publiek te winnen binnen het informele circuit. Dat kan onder meer door in de programmering en marketing meer samen te werken met organisatoren uit het informele circuit, met

include: the Melkweg (Milky Way) with its Iranian New Year and Paradiso in its collaborative efforts with Marmoucha and Kulsan, among others.*

More and more young people in the Antillean, Cape Verdean and Turkish communities listen to crossovers between traditional world music and popular western music (pop, dance, etc.). This has consequences for the successful promotion and marketing of venues and festivals. This caused the Dunya festival to jettison its moniker of 'world music' into 'the music of now.' This offers new opportunities, especially to the small pop venues who up until now have programmed relatively little world music. For that matter, as soon as a world music artist or band has achieved success, they practically automatically slip into the pop circuit, even more so since the boundaries between the two genres appear to be blurring more and more.

And what about foreign groups and artists? The so-called risky programming that such venues as Tropentheater and RASA were able to engage in thanks to government

* The Marmoucha foundation is the producer and promoter of Moroccan art, culture and music in the Netherlands and Dutch art and culture in Morocco. The Kulsan foundation does the same for Turkish art, culture and music. Both have recently had their subsidies refused by the Amsterdam Council for the Arts.

Mola Sylla Foto: Eric van Nieuwland

SufiTronics Foto: Liz Kalisvaart

bijvoorbeeld gastprogrammeringen of andere vormen van samenwerking. Daarvan liggen succesvolle voorbeelden in het recente verleden: de Melkweg met Iraans Nieuwjaar en Paradiso in de vorm van samenwerking met onder meer Marmoucha en Kulsan.

Jongeren, ook die uit de Antilliaanse, Kaapverdise en Turkse gemeenschappen, luisteren in toenemende mate naar crossovers tussen traditionele wereldmuziekstijlen en populaire westerse muziek (pop, dance etc.). Dit heeft gevolgen voor een succesvolle programmering en marketing van podia en festivals. Zo heeft Dunya met ingang van 2012 het label 'wereldmuziek' ingeruild voor dat van 'muziek van nu'. Op dit gebied liggen kansen, vooral ook voor de kleinere poppodia die tot nu toe relatief weinig wereldmuziek in hun programmering opnemen. Zodra een wereldmuziekartiest of -band succesvol wordt, schuift deze trouwens haast automatisch door naar het popcircuit, te meer daar de grenzen tussen de genres in toenemende mate lijken te vervagen.

En de buitenlandse groepen en artiesten?

De zogeheten risicovolle programmering die zalen als Tropentheater en RASA konden doorvoeren dankzij

overheidssubsidie? Hier lijkt het motto van Olivier B. Bommel van toepassing: verzin een list. Andere podia, zoals het Bimhuis en LantarenVenster kunnen hier een rol spelen. En wereldmuziek heeft een brede publieksbasis, van jong tot oud, breder dan bijvoorbeeld dance/urban of klassieke muziek, en een kwart van de liefhebbers is buiten Nederland geboren. Dit bereik kan beter benut en nog groter worden, met vooral potentie in het informele circuit.

Verzin een list. Hiertoe is wel een betere kennis van dit informele circuit noodzakelijk. Het huidige onderzoek naar de informele wereldmuzieksector heeft zich gericht op drie migrantengemeenschappen. Voor een beschrijving van de volledige informele wereldmuzieksector is vervolgonderzoek nodig. Binnen het kader van zo'n grootschalig onderzoek is het hopelijk ook mogelijk om die informele sector in kwantitatieve termen te beschrijven. Door zulk aanvullend onderzoek komen kansen en mogelijkheden voor de gehele wereldmuzieksector scherper in beeld.

Voor wereldmuzikmusici liggen er ook mogelijkheden buiten het geven van concerten. Muziekeducatie is voor de wereldmuziek een groeiemarkt. Dit biedt musici mogelijkheden als aanvullende bron van inkomsten. Ook hier geldt: er liggen kansen – maar je moet ze wel benutten.

subsidies? One of the catch phrases of the immortal Oliver B. Bumble* would seem to be appropriate here: 'Come up with a scheme, young man.' Other venues such as Bimhuis and LanterenVenster could play a role here. And world music has a broad popular base, from young to old, broader than dance, urban or classical, and a quarter of its devotees were born outside the Netherlands. This wide ranging basis can be reached more effectively, especially when it comes to harnessing the potential of the informal circuit.

Come up with a scheme. To do this, more needs to be known about the informal circuit. The present survey of the informal world music sector limited itself to three communities. For a complete description of the entire informal circuit further research is necessary.

It is to be hoped that within the framework of such a

* Oliver B. Bumble (Olivier B. Bommel in Dutch) is a fictional anthropomorphic bear in an originally Dutch series of comic books, written by Dutch author Marten Toonder many of whose catch phrases have entered into colloquial Dutch usage.

major survey it will also be able to describe the informal circuit in quantitative terms. Such supplementary research will help make it easier to focus more sharply on the opportunities for the entire world music sector.

There are also more opportunities for world music musicians than just giving concerts. Music education is a growth market for the world music sector. This would offer musicians an additional source of income. Here too: opportunities are there for the taking.

World music in the Netherlands is exceptionally active, it enjoys a strong position and offers quite a few opportunities for growth: **a world of sounds and sound opportunities.**

De citaten van de musici zijn afkomstig uit het rapport *Wereldmusici*, van Toucher Muziek.

De afzonderlijke onderzoeken zijn in pdf-formaat beschikbaar op www.worldmusicforum.nl/downloads

Quotations from musicians are taken from the report *Wereldmusici* (World Music Musicians) by Toucher Muziek.

The separate research results are available as PDF-files at www.worldmusicforum.nl/downloads

Fanfare Ciocarlia, Rasa Foto: Maarten Mooijman

De wereldmuziek in Nederland is buitengewoon levendig, heeft een stevige positie en biedt veel mogelijkheden voor groei:
klankrijk en kansrijk.

Beeld achterkant omslag | Backcover photos:

Lilian Vieira Foto: Eric van Nieuwland, Neco Novellas Foto: Liz Kalisvaart, Raj Mohan Foto: Dhinand Kleine, Nikitov Foto: Liz Kalisvaart, The Ex Foto: Matias Corral

World Music Forum NL

Postbus 10105
NL 1001 EC Amsterdam
info@worldmusicforum.nl
www.worldmusicforum.nl

Tekst | Text: Ton Guiking

FONDS
PODIUM
KUNSTEN
PERFORMING
ARTS FUND NL

